

Уз стогодишњицу песниковог рођења

Миодраг Б. Шиљаковић

## ГИЈОМ АПОЛИНЕР — АПОСТОЛ МОДЕРНОГ ПОЕТСКОГ ДУХА

Ове године се навршава сто година од рођења Гијома Аполинера, песника чија се сенка — као што каже критичар Марсел Рејмон — оцртава на свим путевима које је француска уметност покрчила од 1905. — па до отприлике непосредно после првог рата, песника у чијој сенци су никли многи савремени правци и многе школе. С правом је примећено да се у свакој његовој песми открива неки нови песник. Стога нас овај заокружен датум обавезује да се сетимо песника и његовог дела које се гигантски уздиже у савременој француској, и не само француској већ светској поезији.

О Аполинеру је написано доста књига: монографија, биографија, студија, интимних сећања, објављена је преписка и скоро све што је он написао, а што није ни завршио, очигледно се додаје на тај начин значај свакој његовој мисли, сваком стиху, свакој речи. Код нас је такође доста писано о њему, преводене су му песме, драме, романи, преводени су текстови и студије које бацају праву светлост на његову личност и дело, тако да је и наш читалац у могућности да се сучоци са песником који је, на почетку нашег века, кумовао многим уметничким правцима: кубизму, дадаизму, надреализму, футуризму, и тд.

Гијом Аполинер је рођен 1880. године, као ванбрачно дете Пољакиње Анжелике Кастровицке; рођен је у Италији и званично је уведен у књигу рођених као Вилхелм Алберт Владимеж Александар Аполинарија. Међутим, пре-

ласком у Париз он је постао Гијом Аполинер, и под тим именом је отпочео своју списатељску каријеру. Школовао се по разним градовима Француске, док 1899. године, дакле у самом праскорозорју нашег века, није дефинитивно дошао у Париз и започео свој авантуристички живот, тражећи смисао у уметности, за коју се већ беше опередио.

Званично — Аполинер је настављач оне линије у француској поезији која иде од Бодлера па преко Рембоа и осталих, доживљава свој пуни врхунац у његовој поезији; то је, заправо, симболизам који врхнује у његовој поезији и доводи до савршенства оног гесла које је још Рембо избацио: поезија треба да измени живот.

Међутим, када су наступили нови правци на почетку нашег века, Аполинер је дао свој скромни удео свакоме од њих. Најпре је, као футуриста, отпочео и он, као и сви футуристи, да слави еру модерне техничке цивилизације и да пева песме које би, по њему, биле на неки начин одраз савремене динамичке епохе и њене мисаоне разуђености. У ту сврху он је пријатељевао са Маринетијем, али то пријатељство није било дугога века, јер Аполинерова нестабилна природа није могла тиме да се задовољи. Сам је створио покрет орфизам, који је хтео да пређе границе реалнога и да уреже уметничка дела у материју саткану од снова.

Касније му се ово наслеђе симболизма и орфизма учинило као „мртав терет“ — како је рекао један његов критичар.

Пишући предговор драми “Терезине дојке”, Аполинер је први употребио назив „надреализам”, у намери да тим појмом дефинише нешто што излази из реалних оквира и одлази у свет разигране маште без контроле. Касније су овај назив прихватили надреалисти, који су са Бретоном, Арагоном, Елијарем, и другима отпочели своју борбу против грађанске културе, која је довела, у првом светском рату, човечанство до уништења.

Сем тога, Аполинерово пријатељство са Пикасом, скоро нас уверава да је он један од главних иницијатора читавог правца, а његов напис о кубизму био је прва и права афирмација модерног сликарства, које је себи у то доба крчило пут.

Гијом Аполинер је написао више књига поезије и свака од њих скоро да значи датум у савременој поезији. Многе његове песме су антологијског карактера, као што је случај, рецимо, са песмама — “Пустињак”, “Зона”, “Свита” или, пак, са песмама у осталим збиркама. Вршио је експерименте у “Калиграмима”, увек у намери да пружи уметност новог духа и нових мисаоних разуђености. Чини се, када се читају његове песме, да је најчешће иступао безазлено, желећи да продре у оне дубинске слојеве нашег сензибилитета и да пружи праву слику поетски разигране маште. Чак се кадкада сам трудио да буде несхватљив, нејасан, прихватајући на тај начин Бодлерово гесло, да из-

ПРЕСТА

весна слава лежи у неразумњивости и да, као визионар, а он је то био — ствара нове светове и нове наслаге.

Гијом Аполинер је умро од шпанске грознице 9. новембра 1918. године и сахрањен је на париском гробљу Пер — Лашез.

У свим уметничким авантурама на почетку нашег столећа, Аполнеров удео је недвосмислен: он је помогао, као и плејада његових пријатеља, и оних који су дошли после њега, да уметност изађе из фригидне атмосфере и да се дубље зарије у живот, у срж живота, у смислу нашег постојања, да се човек у њој слика у свој својој аутентичности; једном речи, желео је да уметност буде реална у правом смислу и да не оступа од живота и његових видова. Исто тако се може рећи да није био и ван друштвених токова, мада му то није била главна преокупација, што најбоље потврђује песма "Пролетеру", где се песник обраћа раднику коме посвећују веома топле поздраве, "сужњу што песмом не слади свој живот". Ова песма остаје као песничко саучесништво у великој пролетерској борби, која је у то доба, у Русији, бележила прве победе.

Гијом Аполинер је „сејао своје песме“ као семе, како је сам говорио, својом магичном ноћи је стварао веома успеле поетске слике и лирику која набујало избија из његових осећања. "Аполинер је имао својих извештачености и својих хирова, али они се налазе на површини, и преко њих је лако доћи до поезије" — каже С. М. Баура у књизи "Наслеђе симболизма", где разматра овај вид песничког стварања који је помогао да се роди савремена поезија. И сви који су писали о Аполинеру, они врсни критичари чији број није тако мали, укључујући и његове интимне пријатеље, сви су у овој поезији, овој лакој игри осећања, видели један необуздани таленат, непресушни извор надахнућа, поезију која и данас заузима веома истакнуто место.

Поменути Марсел Рејмон каже о њему:

"Он је у првом реду био пустилов мисли, а та формула треба да се схвати у свом пуном значају; он је од појмова слободе, ризика, пустиловине створио реалне ствари, узбудљиве, опасне, Али кад је открио неки драгоцен слој, оставио је другима да се њиме користе. . . ."

Његова књига "Алкохол", која је у неку руку програмска, била је прихваћена као лирска парадигма која је за собом повукла читаву генерацију песника и постала узор како треба стварати у оно доба.

На крају треба рећи и то да су се песме Гијома Аполинера, у једном широком избору, појавиле пре неколико година и код нас по наслоном — "Ред и пустиловина", а у преводу Николе Бертолина, који је већ превео неколико значајнијих песника. Песме и коментари ове књиге довољни су да и наш читалац упозна поезију овог значајног ствараоца, који је утиснуо свој печат на читаво стваралаштво и највише учинио да поезија пође новим путевима и тражи нове регионе.